

Gebiedsontwikkeling en Omgevingswet

Trendbrief 3

NEDERLANDBOVENWATER

Gebiedsontwikkeling en Omgevingswet

Beeld van actualiteit

De term gebiedsontwikkeling dook voor het eerst op tijdens het proces richting ‘stoepregel’ van Jan Pronk, minister van VROM in het Kabinet Kok II. Hij had er niet veel mee, want het Rijk was in zijn beleving bepalend voor de ruimtelijke ordening van ons land. Henk Kamp was als zijn opvolger nog niet ingewerkt of het kabinet was al gevallen. Sybilla Dekker heeft als minister van VROM in het Kabinet Balkenende II gebiedsontwikkeling als concept zo krachtig gepositioneerd dat ruimtelijke ordening naar de achtergrond verdween. Zij vroeg aan elke provincie om met een voorbeeldproject te komen, waaraan gezamenlijk een forse impuls kon worden gegeven. Inherent aan provincies van toen was een focus op landelijke gebieden: Blauwe Stad, Meerstad, Haak om Leeuwarden, Hunzeproject, IJsseldelta, Recreatie Veluwe, Hart van de Heuvelrug, As Lelystad-Zwolle, Bloemendalerpolder, Wieringerrandmeer, Rijn-Gouwezone, West-Zeeuws-Vlaanderen, West-Brabant en Klavertje Vier. Uitgaande van het concept moesten provincies op regionale schaal beginnen met wat vooral (grotere) gemeenten lokaal al deden, voordat de term gebiedsontwikkeling was geboren. Gebiedsontwikkeling staat voor een proces zonder begin en zonder einde. Personen in meest uiteenlopende rollen stappen erin, leveren bij voorkeur meerwaarde en stappen bewust of onbewust ook weer uit. Het gebied blijft zich dan verder ontwikkelen. Heel anders dan een project met een duidelijk te markeren begin- en eindpunt. De realisatie van vastgoed is te modelleren als een project, binnen gebiedsontwikkeling is het hooguit een element binnen een proces.

Uitgaande van het concept moesten provincies op regionale schaal beginnen met wat vooral grotere gemeenten lokaal al deden, voordat de term gebiedsontwikkeling was geboren.

Omdat gebiedsontwikkeling een proces is en resultaten van maatschappelijke processen voor meer dan de helft worden bepaald door de context, is het voor het verstaan en de effectiviteit van gebiedsontwikkeling essentieel om zicht te hebben op de maatschappelijke context. Dit is een stuk vruchtbaarder dan continu toevoegen van bijvoeglijke naamwoorden (adaptieve, emergente, integrale, nieuwe, organische gebiedsontwikkeling) of volgnummers (gebiedsontwikkeling 1.0, 2.0, 3.0) of te spreken van gebiedsontwikkeling nieuwe stijl, alsof het om een als project te benaderen proces gaat. Het zijn uitingen van verlangens om zowel tijd als ruimte in te polderen en om vanuit procesaanpassing de context in de greep te krijgen. Die vlieger gaat helaas niet op. Gebiedsontwikkeling is niet alleen een proces, het is ook nog eens een inherent complex proces met telkens een bijzondere context, situatie, spelers, opgaven, uitdagingen, mogelijkheden, et cetera. Leren van elkaar is uiterst zinvol, maar kopiëren van zogeheten ‘best practices’ is een illusie. Goede voorbeelden getuigen zonder uitzondering van hard werken en het uitvinden van eigen wielen. ‘Gebiedsontwikkeling is voor kanjers en niet voor bange mensen’, zo was tien jaar geleden al de overtuiging van Riek Bakker in haar rol van voorzitter van de commissie die de provinciale voorbeeldprojecten mocht helpen.

*Leren van elkaar is uiterst zinvol
maar kopiëren van zogeheten ‘best practices’
is een illusie.*

Hierna is de maatschappelijke context van gebiedsontwikkeling geschetst in de vorm van feitelijke trends vanaf ongeveer 1980 tot heden en verwachte trends vanaf heden. Bronnen zijn nationale en internationale trendanalyses en prognoses van trendwatchers en onderzoeksinstellingen. Uit de ongetwijfeld subjectieve selectie uit het rijke aanbod, zijn ruimtelijke, economische en maatschappelijke thema's belicht die waarschijnlijk (zeer) relevant zijn voor Nederlandse gebiedsontwikkelingen.

Trends: de feiten vanaf 1980

- 1. Wereldsysteem.** Nederland maakt deel uit van een wereldsysteem met mondiale verdragen over mensenrechten, veiligheid, klimaatverandering, voedselkwaliteit, financiële boekhouding, et cetera. De afhankelijkheid van het wereldtoneel is groter dan ooit tevoren.
- 2. Europese Unie.** In het bestuurlijke Huis van Thorbecke is boven het Rijk een steeds machtiger EU gekomen, die geleidelijk meer bevoegdheden krijgt. Nu al komt meer dan de helft van het beleid uit Brussel. Uitwerking en implementatie ervan vinden vaak plaats in samenwerking met andere EU-lidstaten. De betekenis en de positie van de EU aan de ene kant en (grensoverschrijdende) regio's aan de andere kant groeien.
- 3. Publieke taken.** Tal van oorspronkelijk publieke taken zijn geprivatiseerd (energie, telefonie, post, et cetera) of semipubliek op afstand van de politiek gezet (woningcorporaties, drinkwaterbedrijven, spoorwegen, et cetera).

- 4. Hoogopgeleid.** Anderhalve eeuw geleden was minder dan één procent van de bevolking hoogopgeleid. In 2020 gaat het om meer dan vijftig procent. De 'burger' is dus door de bank genomen minstens zo hoog opgeleid als een gemiddelde (beleids)ambtenaar, bestuurder of politicus.
- 5. Welvaart.** De gemiddelde welvaart van particulieren is exponentieel gegroeid. Naast overheden en (grote) ondernemingen maken (vermogende) particulieren steeds vaker het verschil bij investeringen in grond, vastgoed, kunst, cultureel erfgoed, et cetera.
- 6. Media.** De invloed van de media is ongekend toegenomen. Vooral landelijke politici en media zijn uit wederzijds belang innig verstrengeld. Menig landelijk politicus veronderstelt dat de toekomst in zijn of haar handen is en heeft media nodig voor persoonlijke bekendheid en beeldvorming. Andersom veronderstellen media dat burgers de Haagse vierkante kilometer nog als centrum van de macht percipiëren en hebben zij politici nodig voor de omzet van omroepen en uitgevers van kranten, tijdschriften en sites.
- 7. Informatie.** Door ICT is informatie van iedereen en voor iedereen op ieder moment beschikbaar. Dit dwingt volledige transparantie af van zowel overheden, ondernemingen als particulieren. Ook verdienmodellen en meerwaarde van instituties zijn openbaar. De deels nog te ontdekken mogelijkheden van ICT zorgen voor het ontstaan van 'disruptors' die de hotelbranche (Airbnb), taxibranche (Uber) en wellicht de klassieke economie (Marktplaats, Alibaba, ruilen van diensten) fundamenteel raken.
- 8. Netwerken.** Sociale verbanden zijn veel losser en overal is sprake van (tijdelijke) netwerken. Sociale media verbinden personen rechtstreeks met elkaar, los van instituties of landsgrenzen. Van de Nederlandse jongeren is anno 2014 98% actief op Facebook, Twitter, et cetera. Ook het aantal ouderen dat online is neemt gestaag toe.

9. Politiek. Politieke partijen, van waaruit publieke bestuurders worden gerekruteerd, kunnen bij verkiezingen steeds minder rekenen op een opkomst van meer dan de helft van de stemgerechtigden en eveneens in afnemende mate op een vaste aanhang. Voor velen telt het moment en de persoon van de lijsttrekker. Minder dan twee procent van de Nederlanders is lid van een politieke partij. Waar inhoudelijke thema's eigendom zijn van de samenleving zelf, het proces participatief is of niet is en procedures alleen al uit economische motieven eenvoudiger worden en zich in de richting van randvoorwaarden bewegen, zijn overheden hun meerwaarde in de nieuwe realiteit aan het uitvinden. Dit voorbij passief aannemen van meerwaarde zonder hyperactief aantonen van meerwaarde.

10. Koepelorganisaties. Ook andere koepelorganisaties dan politieke partijen zijn onderhevig aan ontsokkeling. De maatschappelijke betekenis van vakbonden, Kamers van Koophandel, Recron, Hiswa, LTO, Milieudefensie, NWEA, ANWB, SER en publieke omroepen neemt af. Hun (tussen)rol is of wordt overgenomen door private of particuliere partijen. Zonder uitvinding van een nieuwe meerwaarde ligt sanering voor de hand.

Menig landelijk politicus veronderstelt dat de toekomst in zijn of haar handen is en heeft media nodig voor persoonlijke bekendheid en beeldvorming.

Trends: de verwachtingen vanaf 2015

1. Klimaatverandering. Klimaatverandering is waarschijnlijk een fenomeen van alle tijden maar de snelheid van de huidige en de toekomstige verandering is bovengemiddeld. Voor onze klimaatzone impliceert het dat extremen in neerslag, temperatuur en windsnelheden toenemen. Wateroverlast, droogte, hittestress en orkaankracht stellen eisen aan de inrichting van onze ruimte, infrastructuur, de bouw van vastgoed, waterbouw en waterbeheer. Voor de lagere delen van Nederland komen daarbij het omgaan met zeespiegelstijging, volatiele rivierafvoeren en bodemdaling. Realisatie van het Deltaprogramma 21ste eeuw is een gemeenschappelijke opgave van publieke, private en particuliere partijen.

2. Metropolen. De magneetwerking van grote steden wordt steeds krachtiger. Mensen kiezen voor hoogwaardige voorzieningen en die zijn voornamelijk mogelijk in hoge concentraties van mensen. Waar thans iets meer dan de helft van de wereldbevolking in steden leeft, zal dat in 2050 gaan om tachtig procent van dan circa tien miljard mensen. Ook in Nederland groeien de voor onze begrip grote steden als onderdeel van Noordwest Europese agglomeraties. In de prijzen van vastgoed manifesteren de groeiende verschillen scherp. Waar grote vastgoedspelers en retailketens als De Bijenkorf niet langer investeren buiten bevolkingsconcentraties en kwaliteitscentra, nemen de regionale verschillen exponentieel toe en wordt (tijdelijk) kwaliteitsverlies van krimp- en stagnatiegebieden normaal.

3. Mobiliteit. Verbindingen tussen personen en ondernemingen over de landsgrenzen worden intensiever. Contacten verlopen multimodaal via ICT, luchthavens, treinstations, snelwegen, vaarwegen, fietspaden, et cetera. Ook toenemende welvaart van (een deel van) de wereldbevolking, die extra vakanties en tweede woningen mogelijk maakt, zorgt voor gestage groei van de mobiliteitsbehoefte. De kwaliteit van ontsluitingen vormt voor (wereld)steden een belangrijke vestigingsfactor voor individuen en ondernemingen. Openbaar vervoer en individueel vervoer groeien naar elkaar toe via apps als 9292 en zelfrijdende auto's. In de wereld van transport gaan drones een rol spelen.

- 4. Talent.** In een hoogcompetitieve en dynamische wereld maakt het ware talent van individuen voor organisaties het verschil tussen doorontwikkelen of (uiteindelijk) omvallen. De ‘battle for talent’ wordt met de dag heviger tussen organisaties en tussen regio’s. Talentvolle individuen zijn zich bewust van hun mogelijkheden en kiezen in toenemende mate voor de beste omstandigheden om zich verder te ontwikkelen. Afstand telt steeds minder terwijl inspiratie, uitdaging en zelfverwerkelijking aan betekenis winnen.
- 5. Technorevolutie.** De technologische revolutie van de afgelopen decennia is nog maar een voorproefje van wat komen gaat. Waar internet leidt tot een leegstand van kantoren (20%) en winkelvastgoed (40%), het oprukken van clusters van ‘outlets’ nabij snelwegen en afhaalcentra in steden, gaat robotisering vergaande gevolgen hebben voor wonen en werken en gaat iets als 3D-printen de vraag naar commercieel vastgoed op zijn kop zetten en eisen stellen aan infrastructuur voor transport van grondstoffen. Het verdienpotentieel van ‘big data’ maakt dat aanbieders van gratis online informatiesystemen ontstaan. Een bedrijf als Google richt zich al op navigatie en informatievoorziening voor weggebruikers en mogelijk wordt interactieve openbare verlichting een commercieel interessante bron van informatie.
- 6. Grondstoffen.** Door de groei van de wereldbevolking naar tien miljard mensen (omstreeks 2050), een gemiddelde stijging van het welvaartsniveau en eindige beschikbaarheid van fossiele en minerale grondstoffen, neemt de schaarste ervan toe. Stijgende prijzen op de wereldmarkten nopen tot hergebruik en efficiënt gebruik bij aanleg en vervanging. Circulair denken en doen wordt pure noodzaak. Ook bouwen met de natuur overstijgt het niveau van puur idealisme. Slim omgaan met grondstoffen geldt ook voor water van goede kwaliteit, benodigd voor onder meer drinkwaterproductie, landbouw en industrie.
- 7. Natuur.** Waar natuur voorheen vooral in het teken stond van behoud van biodiversiteit, staat het in toenemende mate ook voor decor voor ontspanning, beleving, verwondering en inspiratie. Natuur staat voor groen om de hoek, waar het steeds toegankelijk is voor jong en oud en waar festivals en evenementen plaats vinden. Een stap verder gaan grote natuurgebieden (Kempenbroek, Oostvaardersplassen, Veluwe) waar het fietsend en wandelend goed toeven is te midden van planten en dieren en een terras en hotel binnen bereik. Nog een stap verder gaat de ruige natuur van Australië, Groenland of Patagonië waarvoor steeds vaker verre reizen worden gemaakt. In Nederland wordt naar alternatieve wildernisbeleving gezocht, bijvoorbeeld door te duiken (Grevelingen) of naar Engeland te zeilen. Nieuwe vormen van natuurbeleving stellen eisen aan landbouw, infrastructuur, multimodale ontsluitingen en bovenal een cultuurverandering bij overheden (voorbij confisqueren van en blindstaren op de ecologische hoofdstructuur) en natuurorganisaties (voorbij exclusieve toegang tot en kennis van natuur).
- 8. Beheer.** In Nederland neemt het aandeel nieuwbouw en aanleg ten opzichte van de bestaande voorraad verder af. Voor nieuwbouw is het nu al minder dan één procent op jaarbasis. Toch stelt de maatschappelijke dynamiek nieuwe kwaliteitseisen. Steeds vaker is sprake van doorontwikkeld beheer, waarbij renovatie, vervanging en uitbreiding worden gecombineerd met oplossingen voor belerende opgaven. Vooral lage druk regio’s worden geconfronteerd met de financiële noodzaak om scherpe prioriteiten te stellen en wellicht bestaande voorzieningen op te geven, om zo kwaliteitsbehoud van wat blijft te bekostigen.

9. Netwerken. Instituten en organisaties die in producerende netwerken opereren zijn in het voordeel in een complexe en dynamische samenleving. De wereldhonger naar innovaties brengt uiteenlopende disciplines en grote en kleine organisaties bij elkaar. Zelfs de grootste multinationals erkennen andere partijen nodig te hebben om echt verder te kunnen komen. In vergelijking met het menselijk lichaam zijn individuen de cellen en organisaties maximaal de organen. Een orgaan bestaat bij de gratie van minimaal één specialisatie. Samenwerken impliceert een open opstelling naar buiten en interne procedures waar gemotiveerd van kan worden afgeweken.

10. Publieke middelen. De economische wedloop en het onvermogen hierover op wereldschaal bindende afspraken te maken, stellen eisen aan de koopkracht van particulieren en het investeringsvermogen van bedrijven. Dit dwingt tot verlaging van belastingafdrachten, terwijl de staatsschulden extreem hoog zijn en voor Nederland de inkomsten uit gasverkoop afnemen. Publieke middelen zijn blijvend schaars, waardoor zelforganisatie niet langer een ideologie maar bittere noodzaak is. Belanghebbende partijen wordt eerder gevraagd mee te betalen aan de ‘plus’, boven op de ‘basis’ door overheden.

Natuur staat voor groen om de hoek, waar het steeds toegankelijk is voor jong en oud en waar festivals en evenementen plaats vinden.

Omgevingswet in maatschappelijke context

Veelal als reactie op trends of incidenten zijn er in Nederland circa veertig wetten, 120 algemene maatregelen van bestuur en een paar honderd ministeriële regelingen voor de leefomgeving ontwikkeld. Beter gezegd: ze zijn ons overkomen want niemand is er gelukkig mee. De geconstrueerde complexiteit is in de zin van omzet en/of werk goed voor adviseurs, advocaten en ambtenaren en slecht voor initiatiefnemers. Zij lopen aan tegen Kafkaëske bureaucratie en een collectief onvermogen binnen de cultuur van overheden. Voor een beetje initiatief zijn minimaal één gemeente, één provincie en één waterschap formeel verantwoordelijk. Daarbinnen ambtenaren, bestuurders en politici die sequentieel werken en een bestuursrecht dat is gefocust op procedures tot achter de komma. Bij gevolg traagheid, terwijl de ervaring leert dat de boog van een initiatiefnemer maximaal twee jaar op positieve spanning blijft. Dan moet er iets tastbaars gebeuren of de energie lekt weg. Daarmee ook de potentiële innovaties en de miljarden euro's die concreet bij particulieren op de plank liggen.

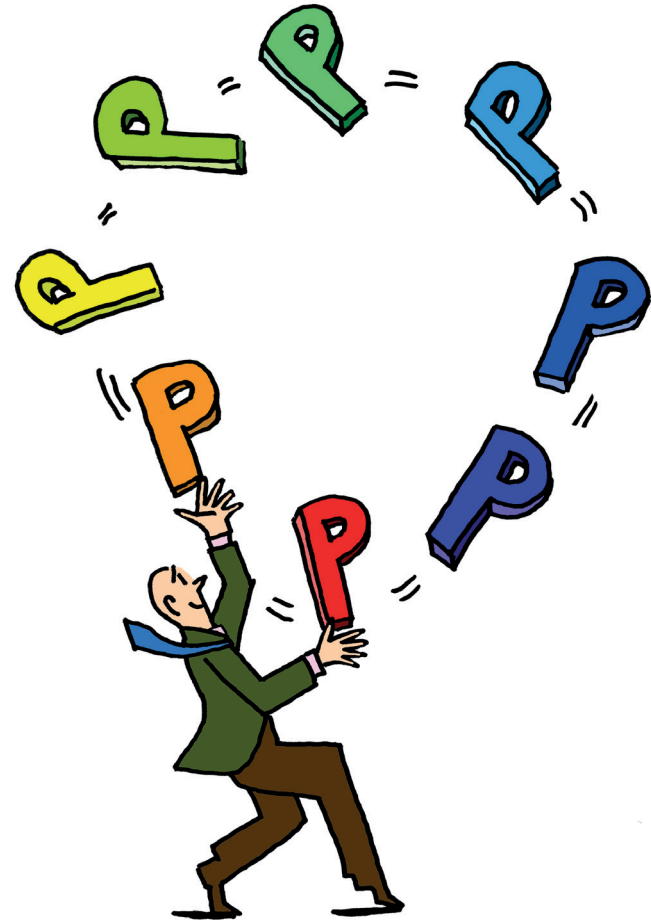
Zo bezien zit het op het verleden gebaseerde omgevingsrecht het op de toekomst gerichte recht van initiatief in de weg. Hoe sterker de geschetste trends doorzetten, hoe meer dit gaat knellen. Alle reden om in te zetten op één Omgevingswet, vier algemene maatregelen van bestuur (AMvB's) en circa tien ministeriële regelingen. Een mega-operatie in de schaduw van alledaagse politiek en mediaspektakel, terwijl de gevolgen generaties merkbaar zullen zijn. Waar eerdere pogingen zijn gestrand, zijn er aanwijzingen dat het onder leiding van minister van IenM Melanie Schultz gaat lukken. Althans in procedurele en abstracte zin, ondanks krachtige lobbies om eigen sectoren te sparen en vooral andere sectoren aan te pakken zoals ook particulieren een eigen dakkapel contrair aan die van de buurman kunnen percipiëren.

Zo bezien zit het op het verleden gebaseerde omgevingsrecht het op de toekomst gerichte recht van initiatief in de weg.

Omgevingsvisie volgens de 8P's

De Omgevingswet schrijft voor dat het Rijk en de provincies elk één omgevingsvisie opstellen. De visie vervangt structuurvisies, verkeer- en vervoerplannen en delen van natuurvisies, waterplannen en milieuplannen. Gemeenten zijn vrij om ook een eigen omgevingsvisie te maken. De met de Omgevingswet beoogde trendbreuk in publiek maakbaarheidsdenken verplicht ook tot een trendbreuk in het proces op weg naar een omgevingsvisie. De geschetste trends pleiten voor een benadering volgens de 8P's, zoals eerder beschreven in het cahier over meerwaardecreatie (www.nederlandbovenwater.nl). Het begint met denken vanuit Personen als initiatiefnemers. De visie is er immers vooral voor mensen die iets willen met hun en met onze ruimtelijke toekomst. Met Principes ofwel gedeelde waarden worden personen geïnspireerd en gemotiveerd. Doordachte principes geënt op volhoudbare ontwikkeling blijken bestand tegen grillen van de tijd en staan gedurende meer bestuursperiodes als een huis. Goed voorbeeld: 'Transformatie waar het kan, nieuwbouw waar dat niet toereikend is'. Een Panorama is niet meer en niet minder dan een inhoudelijke stip op de horizon. Verleden, heden en toekomst worden ruimtelijk met elkaar verbonden. Geen (omgevings)visie in de zin van een blauwdruk of een plan zonder de status ervan. Wel inhoudelijke inspiratie en een helder gemotiveerde ontwikkelkoers bij voorkeur in het licht van duurzame ontwikkeling. Nederland heeft nog steeds veel in zich hiervoor wereldlaboratorium te worden. Het Programma bevat voorwaarden voor bescherming, beheer, gebruik en ontwikkeling van de leefomgeving. Uitnodigend gemotiveerd, opdat initiatiefnemers zowel de redenering als het maatschappelijk belang kunnen doorleven. Als het 'waar-

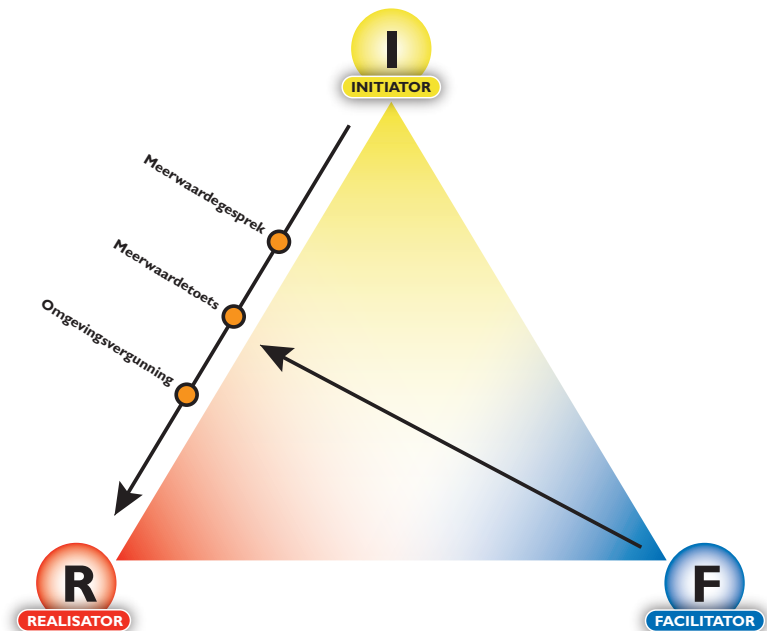
om' van iets wordt gedeeld, blijkt uit wetenschappelijk onderzoek dat het gros van de mensen uit een verlangen naar betekenisvol handelen geneigd is 'het goede' te doen. Ergens in het programma ook aandacht voor adequate uitvoering van VTH-taken. Met Pakketten is het mogelijk het programma voor een deelgebied (uitgaande van een provincie: een regio of gemeente) of een thema te verbijzonderen. Projecten en Producten zijn in toenemende mate aan particuliere en private initiatiefnemers. Uiteindelijk zijn het Personen in de zin van gebruikers, die de tastbare ruimtelijke resultaten ervaren van een omgevingsproces voor en door hen.

Proeftuin voor omgevingsproces

In aanloop naar de Omgevingswet is vooral in procedurele zin door enkele provincies en gemeenten geëxperimenteerd met omgevingsvisies en omgevingsplannen. In de Brabantse Kempen zetten zeven gemeenten (Bergeijk, Bladel, Eersel, Hilvarenbeek, Oirschot, Oisterwijk, Reusel-De Mierden) samen met Provincie Noord-Brabant en Waterschap De Dommel in op het realiseren van een trendbreuk in het omgevingsproces. Voor initiatieven die ook maatschappelijke meerwaarde hebben gaat de deur wagenwijd open. In deze streek zit zelforganisatie vanouds dominant in de genen van bewoners, is amper sprake van werkloosheid, komen vrijwel dagelijks agrarische gebouwen vrij, zoeken eigenaren van cultureel erfgoed nieuwe bestemmingen, hebben vermogende particulieren binding met hun regio en ook hier moeten gemeenten op de kleintjes in hun portemonnee letten. Gezamenlijke overheden roepen initiatiefnemers op hun ideeën kenbaar te maken. Niet met ingewikkelde formulieren maar met een melding van hun idee aan de betreffende gemeente of het gemeenschappelijke Huis van de Brabantse Kempen. Wat volgt is een normaal menselijk meerwaardegesprek tussen initiatiefnemers en vertegenwoordigers van betrokken overheden en een selectie op basis van haalbaarheid, innovatiekracht, complementariteit en appreciatie van verantwoordelijke bestuurders.

Voor de geselecteerde initiatieven wordt ingezet op een zodanig proces dat ontvankelijkheid voor een omgevingsvergunningaanvraag binnen een half jaar mogelijk is. Adviseurs en kennisinstellingen zetten zich in om te leren van het proces. Kosten van onderzoek blijven voor rekening van initiatiefnemers maar worden door de aanpak tot een minimum beperkt. Definitieve besluitvorming op basis van een meerwaardetoets blijft aan bestuur en/of politiek van betrokken overheden, die met oog op tempo parallel werken. De procesinnovatie loopt weliswaar vooruit op de Omgevingswet maar is waarschijnlijk grotendeels ook mogelijk binnen de geldende wetgeving. Naar verwachting maakt de Omgevingswet een dergelijk traject procedureel eenvoudiger. Tijdens de procesinnovatie wordt door de provincie geleerd voor de omgevingsvisie. Duidelijk zal worden wat initiatiefnemers van overheden nodig hebben om met minimale onderzoekskosten maximale eigen en maatschappelijke meerwaarde te creëren.

DLG/RVO: PARK21 Haarlemmermeer

In de metropoolregio Amsterdam, tussen Hoofddorp en Nieuw-Vennep, wordt een gevarieerd nieuw polderlandschap van duizend hectares ingericht vanuit de ontwerplagen polder, park en leisure. PARK21 wordt een belevenis, een vrijetijdlandschap dat stad en land verbindt, voorziet in de behoefte aan veelzijdige (hedendaagse) recreatiemogelijkheden van omwonenden en ruimte schept voor agrarische transformatie. Tegelijkertijd brengt het park functies tot ontwikkeling voor de recreatieve en toeristische markt in de Metropoolregio Amsterdam. Het gebied wordt ontwikkeld door Gemeente Haarlemmermeer. PARK21 is de schakel tussen verleden en heden van de Haarlemmermeer. Het vertelt het verhaal van de transformatie van de droogmakerij door de eeuwen heen naar de toekomst, met nieuwe beleveniswaarden zonder oude cultuur- en landschapswaarden te verliezen. Van hieruit is te begrijpen dat de gemeente duurzaamheid, in de betekenis van volhoudbaarheid, als een leidend thema heeft gekozen.

De uitdaging is om gedurende de lange ontwikkelperiode een samenhangend geheel te ontwikkelen vanuit een richtinggevend panorama ('The Flower of Holland') en met het benutten van opkomende kansen en (lokale) initiatieven. Er zijn lokale initiatieven voor productie van energie die geleverd kan worden aan de grootschalige attracties in het leisuredeel van PARK21. Een concrete en praktische invulling van volhoudbaarheid. De kunst is deze en andere initiatieven op te werken tot belevenissen die blijvend en dynamisch het oude en het nieuwe verhaal van de Haarlemmermeer vertellen en collectief mentaal eigenaarschap installeren bij bezoekers, bewoners en ondernemers.

Informatie:

Rob van Aerschot

r.van.aerschot@haarlemmermeer.nl

en Peter Wichman

p.wichman@dlg.nl

Dronten: Zuiderzeevaart

In 2016 is het honderd jaar geleden dat Nederland van Nijkerk tot Rotterdam blank stond door de doorbraak van enkele Zuiderzeedijken. De materiële schade was enorm, het aantal menselijke slachtoffers bleef beperkt en het nieuws werd gedomineerd door de Eerste Wereldoorlog. Dit verklaart de relatieve onbekendheid met deze watersnoodramp. Toch staat deze ramp aan de wieg van onze grote waterwerken: de Zuiderzeewerken, later de Deltawerken en recent Ruimte voor de Rivier. Na aandacht voor waterveiligheid, later voor waterkwaliteit en weer later voor ruimtelijke inrichting draait het nu om vrijetijdseconomie van het gebied op en aan de randmeren tussen Flevoland en het Gooi, de Veluwe en de IJssel-Vecht delta. Vitaal ondernemerschap is hiervoor essentieel en staat of valt met een sterk gebiedsverhaal en ketens van arrangementen. Het gebiedsverhaal van de randmeren is nog onvoldoende ontwikkeld, waardoor watersporters de tachtig kilometer meren nog zien als kanaal naar Friesland terwijl het aanbod aan de randmeren zich goed kan meten met het aanbod van menig ander watergebied. Wat te denken van Dolfinarium, Walibi, Lowlands, Landal Veluwemeer, Bruine Vloot en talloze jachthavens en prachtige natuur. Meerdaagse verblijfsarrangementen liggen binnen handbereik van miljoenen stedelingen maar het komt er nog te weinig van. Binnen de Coöperatie Gastvrije Randmeren, een innovatief samenwerkingsverband van zestien gemeenten, stimuleert Dronten de ontwikkeling van een krachtig gebiedsverhaal met een daaruit volgende marketingstrategie.

Informatie:

Ellen Baas

e.baas@dronten.nl

en Rob Tax

r.tax@dronten.nl

Overijssel: ecologische hoofdstructuur

In mei 2013 hebben vijftien partijen het Akkoord Samen Werkt Beter gesloten om in Overijssel een toekomstbestendige koers voor economie en ecologie uit te zetten en uit te voeren. Een belangrijk onderdeel van dit akkoord is de realisatie van herstelmaatregelen in én rond 4300 hectares EHS/24 Natura 2000 gebieden. Daarbij is circa 4200 hectare landbouwgebied betrokken (bufferzones). Het grootste deel van de opgave moet de komende zes jaar worden uitgevoerd. De uitdaging is dit doel te bereiken met eigenaarschap en in cocreatie met gebiedspartijen, met slimme ketens van economie, landbouw, natuur, water en landschap. Dit met oog op maatschappelijke meerwaarde voor Overijssel, op tijd en binnen budget en met weinig slepende procedures. Partijen hebben afgesproken elkaar daarop aan te spreken. Onteigenen kan altijd nog en levert naar verwachting een minder aantrekkelijk resultaat op. Momenteel worden voor alle gebieden verkenningen uitgevoerd. Er is veel positieve energie aanwezig. De kunst is het momentum van in actie willen komen door boeren en ondernemers niet te verliezen. Uitnodigen om te participeren is geen vrijblijvende oproep. Dit vraagt van de bureaucratie snel te schakelen tussen situationele mogelijkheden en algemeen belang. Instituties worden uitgedaagd hun interne logica aan te passen aan de externe dynamiek.

Informatie:

Hennie Schuman

h.schuman@overijssel.nl

en Gerard van Weerd

gm.v.weerd@overijssel.nl

Rijkswaterstaat: Volkerak-Zoommeer en Grevelingen

De watersnoodramp van 1953 was aanleiding voor een topprestatie op het gebied van waterveiligheid. Wat we in de delta van Zeeland, West-Brabant en Zuid-Holland hebben gepresteerd geniet wereldfaam en blijkt een proeftuin voor talloze andere delta's. Toch is ook de veiligste delta van de wereld nooit af. De veiligheid is op orde maar voor het Volkerak-Zoommeer en de Grevelingen geldt dat de ecologische veerkracht afneemt, dat de beroepsvaart tussen Rotterdam en Antwerpen (en op termijn Seine Nord) kampt met oplopende wachttijden en dat de economische vitaliteit van een stad als Bergen op Zoom wordt geraakt door een slechte waterkwaliteit van Binnenschelde en Zoommeer. Omdat alles met alles samenhangt wordt gewerkt aan een Rijksstructuurvisie voor het Volkerak-Zoommeer en de Grevelingen. Na bijna dertig jaar onderzoek naar optimale samenhang tussen ecologie en economie, heeft het kabinet eind 2014 een ontwerp-Rijksstructuurvisie voor de beide wateren vastgesteld.

In 2015 volgt een definitieve structuurvisie op voorwaarde dat naast het Rijk ook betrokken provincies, waterschappen en gemeenten meebetalen aan de uitvoering. Het besluit zal worden gebaseerd op de feitelijke ecologische en economische kansen voor het gebied en structurele oplossingen voor zoetwatervoorziening. De gedachte is dat kansen pas reëel zijn als alle betrokken partijen bereid zijn er in te investeren. Niet alleen overheden maar ook ondernemers in vrijetijdseconomie, landbouw en schelpdieren. Rijk en provincies werken hard aan meerwaardetrajecten en gebiedscoöperaties om de benodigde middelen tijdig op tafel te kunnen leggen. Garanties zijn er niet, maar de uitvoering kan stap voor stap en leent zich voor adaptieve programmering. Voor de beroepsvaart is het meest van belang dat er snel duidelijkheid komt over wel of geen getijdenwerking -met inlaat van zout water en alternatieve zoetwatervoorziening- op het Volkerak-Zoommeer. Een helder besluit is voor Rijkswaterstaat als vaarwegbeheerder voorwaarde voor kosteneffectief en in samenhang investeren in de sluizen in de corridor Rotterdam-Antwerpen: Krammer-, Kreekrak- en Volkeraksluizen. Tegelijkertijd is het de ambitie van Rijkswaterstaat om het watersysteem robuust te maken, waardoor het ook op lange termijn kosteneffectief te beheren is en meerwaarde kan blijven houden voor het gebied.

Informatie:

Joris Geurts van Kessel

joris.geurts.van.kessel@rws.nl

foto: Loes de Jong

Colofon

Deze trendbrief is de derde in een reeks van vijf, die in het kader van het programma NederLandBovenWater 2014-2015 verschijnt. De eerste verscheen in juni 2014 onder de titel ‘Middenbestuur aan zet’, de tweede in oktober 2014 onder de titel ‘Beheren is vooruitzien’. De inhoud van de trendbrieven is de verantwoordelijkheid van Peter van Rooy, Ab van Luin, Geert Teisman en Jeroen Hutten.

Op www.nederlandbovenwater.nl staat nadere informatie.

NederLandBovenWater (NLBW) is een innovatief opleidingsprogramma voor gebiedsontwikkeling. Het tweejarige programma Meerwaardecreatie in de Praktijk (2014-2015) is gericht op het opwerken van praktijken door en met praktijkhouders.

Partners binnen het lopende programma van NederLandBovenWater zijn:

Dienst Landelijk Gebied (DLG)

Gemeente Dronten

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

Provincie Noord-Brabant

Provincie Noord-Holland

Provincie Overijssel

Provincie Utrecht

Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVO)

Rijksvastgoedbedrijf (RVB)

Rijkswaterstaat

hoogheemraadschap
Hollands
Noorderkwartier

Provincie Noord-Brabant

Rijksoverheid